

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Кафедра психології та соціальних наук

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної
роботи

О.А. Кузнецова

28 серпня 2020 року

**ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
КЛІНІКО-СОЦІАЛЬНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ТА ПРАКТИКУМ З
ПАТОПСИХОЛОГІЇ ТА НЕЙРОПСИХОЛОГІЇ**

Ступінь бакалавра

Спеціальність 053 Психологія

Освітньо-професійна програма Психологія

Миколаїв 2020

Програму розроблено та внесено: Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Савенкова І.І., завідувач кафедри психології та соціальних наук.

РЕЦЕНЗЕНТ: завідувач кафедри практичної психології, доктор психологічних наук, професор Лозова Ольга Володимирівна

Програму схвалено на засіданні кафедри психології та соціальних наук

Протокол від «28» серпня 2020 року № 1

Завідувач кафедри психології та соціальних наук И.І. Савенкова (Савенкова І.І.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією факультету педагогіки та психології:

Протокол від «28» серпня 2020 року № 1

Голова навчально-методичної комісії факультету І.Є. Чугуєва (Чугуєва І.Є.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією університету

Протокол від «28» серпня 2020 року № 1

Голова навчально-методичної комісії університету О.А. Кузнецова (Кузнецова О.А.)

Анотація

Дисципліна дає змогу ознайомити студентів з основними положеннями цієї навчальної дисципліни, зокрема з її понятійним апаратом, методологією, найбільш загальними відомостями; підготовка студентів до науково обґрунтованого вирішення цілого комплексу актуальних проблем, які покликана вирішувати практична психологія як в освітніх, так і в інших установах суспільства; активізація розвитку пізнавальних процесів, корекція психічних процесів до досягнення рівня вікової норми.

Ключові слова

Особливі потреби, інклюзія, синдром Дауна, ДЦП, опорно-руховий апарат, церебральний параліч, слухова функція, зорово-моторна координація, ГРДУ, тривожність.

Annotation

The discipline allows students to get acquainted with the main provisions of this discipline, in particular with its conceptual apparatus, methodology, the most general information; preparation of students for a scientifically sound solution of a whole set of topical problems, which are designed to solve practical psychology both in educational and other institutions of society; activation of the development of cognitive processes, correction of mental processes to reach the level of the age norm.

Keywords

Special needs, inclusion, Down syndrome, cerebral palsy, musculoskeletal system, cerebral palsy, auditory function, visual-motor coordination, GRDU, anxiety.

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Клініко-соціальна реабілітація та практикум з патопсихології та нейропсихології» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 053 Психологія за освітньою програмою Психологія.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є: психологічні особливості реабілітації в клініці та суспільстві осіб з особливими потребами.

Міждисциплінарні зв'язки: загальна психологія, вікова психологія, психодіагностика, психологія тренінгової роботи, нейропсихологія, клінічна психологія, проєктивні методики.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни та очікувані результати

1.1. Мета: ознайомлення студентів з основними положеннями цієї навчальної дисципліни, зокрема з її понятійним апаратом, методологією, найбільш загальними відомостями; підготовка студентів до науково обґрунтованого вирішення цілого комплексу актуальних проблем, які покликана вирішувати практична психологія як в клініці, так і в інших установах суспільства; активізація розвитку пізнавальних процесів, реабілітація осіб з порушеннями психічних процесів до досягнення рівня вікової норми.

1.2. Основними **завданнями** вивчення дисципліни є:

1. оволодіння та подальше вільне оперування професійною термінологією, використовуюваною в даній сфері практичної діяльності;
2. вивчення теоретичних аспектів та теоретичних моделей психологічних явищ та процесів, що сприяють клініко-соціальної реабілітації осіб із особливими потребами;
3. реабілітаційні заходи щодо компенсації порушень емоційної сфери: вивчення та сприяння розвитку вміння розпізнавати, усвідомлювати, інтерпретувати міміку, емоційні стани, почуття свої та інших людей, керувати ними;
4. реабілітаційні заходи щодо компенсації порушень вольової сфери: сприяння в формуванні особистісної рішучості, цілеспрямованості та наполегливості;
5. реабілітаційні заходи щодо компенсації порушень поведінкової сфери: формування навичок ефективного спілкування та поведінки, розвиток вміння усвідомлювати причини власної поведінки, знаходити конструктивні шляхи для виходу з конфліктних ситуацій;
6. клініко-соціальна реабілітація осіб із особливими потребами, що сприяє соціальній адаптації.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПРН 2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПРН 5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

ПРН 6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.

ПРН 9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.

ПРН 16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

II. Фахові:

ФК 1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

ФК 3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

ФК 5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

ФК 6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження.

ФК 7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

ФК 8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).

ФК 9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту.

ФК 11. Здатність дотримуватися норм професійної етики.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Тема 1. Класифікація осіб із особливими потребами: Поняття «особливі потреби». Психологічний статус людини. Психологічний супровід осіб із вадами в розвитку в умовах інтегрованого (інклюзивного) навчання. Основні напрями роботи психолога-реабілітолога, який здійснює реабілітаційні заходи.

Тема 2. Психосоматичні порушення у осіб із особливими потребами та їх психолого-соціальний супровід: Психосоматичні проблеми осіб із особливими потребами. Критерії психологічної діагностики осіб із особливими потребами. Психологічна допомога особам із особливими потребами. Соціальна адаптація осіб із особливими потребами.

Тема 3. Клініко-соціальна реабілітація осіб із особливими потребами: Психодіагностичні критерії діагностики осіб із особливими потребами. Напрямки реабілітаційних заходів. Комплексна програма клініко-соціальних реабілітаційних заходів. Техніки.

Тема 4. Психологічний супровід дітей з порушеннями слуху: Види порушення слухової функції. Характеристика пізнавальної діяльності дітей із порушенням слуху. Характерні помилки у навчанні, яких допускає учень із порушення слуху. Клініко-соціальна реабілітація таких осіб.

Тема 5. Психологічний супровід дітей з порушеннями зору: Види порушень зору. Типові відхилення розвитку слабозорих дітей. Особливості психолого-педагогічної роботи з слабозорими дітьми. Поради педагогам і батькам по вихованню дітей з вадами зору. Зорово-моторна координація, дрібна та загальна моторика. Клініко-соціальна реабілітація таких осіб.

Тема 6. Психологічний супровід дітей з порушенням опорно-рухового апарату: Поняття «ДЦП». Психологічна діагностика дітей при порушеннях функцій опорно-рухового апарату. Дослідження предметної діяльності дитини раннього віку з церебральним паралічем.

Тема 7. Психологічний супровід дітей з порушеннями уваги: Поняття гіперактивний розлад і дефіцит уваги (ГРДУ). Особливості розвитку емоційно-особистісної сфери дітей із порушенням уваги. Рівень особистісної тривожності (ситуативна тривога). Схильність до агресивної поведінки. Клініко-соціальна реабілітація таких осіб.

3. Рекомендована література

Базова

1. Михаленкова І.А. Практикум по психологии детей с нарушением слуха : [практикум] / И.А. Михаленкова. – Одесса: Речь, 2016. – 96 с.

2. Михайленко М. У згоді зі світом і з собою. Розвиток соціальної впевненості дітей старшого дошкільного віку// Психолог, №3, 2018. – С.32-39.
3. Мартиненко О. А. Як навчити вашу дитину спілкуватися і дружити: [практичний порадник] / О. А. Мартиненко – Х. : Вид-во «Ранок», 2014. – 128 с.
4. Михальский А. В. Психология конструирования будущего : [навчальний посібник] / А. В. Михальский – М.: МГППУ, – 2014. – 192 с.
5. Нестик Т.А. Отношение к времени в малых группах и организациях : [монографія] / Т.А. Нестик. – Москва: Ин-т психологии РАН, 2015. – 293с.
6. Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими потребами в умовах інклюзивного навчання: [Методична збірка] /Авторський колектив: Т.Ю. Островська, Л.Я. Кухаренко, В.В. Левченко, С.Л. Кузнякова, Д.С. Панченко, В.О. Бахаєв, А.І. Патерило – Кременчук, 2014. – 68 с.
7. Туріщева Л. В. Увага! Особливі діти: [Тренінги у педагогічній практиці] / Л. В. Туріщева – Х. : Вид. група «Основа», 2016. – 128 с.
8. Хухлаева О.В. Маленькие игры в большое счастье. Как сохранить психическое здоров'є дошкольника: [Програма] / О.В. Хухлаева, О.Е. Хухлаев, И.М. Первушина – М.: Апрель Пресс, Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2014. – 224 с.
9. Цуканов Б.И. Время в психике человека: [Монографія] / Б. И. Цуканов. – Одесса: Астропринт, 2016. – 220 с.

Допоміжна література

1. Бондар В. Інтеграція дітей з обмеженими психофізичними можливостями в загальноосвітні заклади: за і проти //Дефектологія. – 2013. – №3. –С.2-5.
2. Выготский Л.С. Основы дефектологии: [ученик для вузов] / Л. С. Выготский. – СПб. : Лань, 2014. – 654 с.
3. Дефектологічний словник : [навчальний посібник] / За редакцією В.І. Бондаря, В.М. Синьова – К. : «МП Леся», 2014. – 528 с.
4. Дмитриев А.А. О некоторых проблемах интегрированного обучения детей с особыми образовательными потребностями // Дефектология. – № 4 – 2015
5. Допплер Д., Лорман Т., Шарма У. Переосмислюючи допоміжні послуги спеціалістів в інклюзивних класах./ Дефектологія – № 3 – 2014.
6. Ильина О.М. Международные нормы об инклюзивном образовании и имплементация их в российскую правовую систему. / Дефектология № 5 – 2018.
7. Інтеграція дітей – інвалідів в середу здорових дітей.// Воспитание и обучение детей с нарушениями развития –№9-2014.
8. Ілляшенко Т. Інтеграція дітей з особливими освітніми потребами. / Директор школи – № 34 – 2015.
9. Ілляшенко Т. Інтеграція дітей з особливими освітніми потребами у загальноосвітньому навчальному закладі: роль шкільного психолога./ Завуч № 19 – 2016.
10. Ілляшенко Т. Питання інтеграції спеціальної і масової школи та організація допомоги дітям з труднощами в навчанні./ Дефектологія № 1 – 2017.
11. Інклюзивний підхід як основа освіти для всіх дітей./ За матеріалами Всеукраїнського фонду «Крок за кроком». Завуч –№ 2 – 2018.
12. Колупаєва А.А. Засадничі понятійно-термінологічні визначення інклюзивної освіти./ Дефектологія №2 – 2015.
13. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: Монографія. – К. : «Самміт-Книга», 2015. – 272 с.
14. Колупаєва А.А. Організаційно-педагогічні умови інтегрування дітей з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітній простір // Дефектологія. - № 4 – 2014. – С.56-62.
15. Колупаєва А.А. Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: – К.: Університет "Україна", 2014. – 448 с.

16. Малофеев Н.Н. Современному этапу образовательной интеграции – современные инструментальные возможности./ Дефектология – № 6 – 2018.- С.66-74.
17. Малофеев Н.Н., Шматко Н.Д. Базовые модели интегрированного обучения./ Дефектология – № 1 – 2018.- С.54-59.
18. Малофеев Н.Н., Шматко Н.Д. Интеграция и специальные образовательные учреждения: необходимость перемен. / Дефектология – № 2 – 2018.- С. 23-29.
19. Назарина В. Дитина зі зниженим слухом в інтегрованому класі // Д. – № 4 – 2015.
20. Пасторова А.Ю. Психологические и психофизические характеристики дошкольников с обычным развитием в группах интеграции // Дефектология – № 6 – 2018.
21. Рачова Н. Соціально-педагогічний супровід дітей з особливими потребами./ Дефектолог – №10 – 2017.
22. Соловйов Ю. Інтеграція дітей з відхиленнями у розвитку в сучасне суспільство./ Дефектолог – № 12 – 2017.
23. Сорокин В.М. Специальная психология: Учеб. пособие / Под научн. ред. Л.М. Шипицыной. – СПб.: Речь, 2015 – 216 с.
24. Шевцов А. Методологія соціального реабілітування осіб з обмеженнями життєдіяльності./ Завуч – № 19 – 2016.

Інформаційні ресурси

<http://ussf.kiev.ua/>
http://www.pedlib.ru/Books/3/0485/3_0485-72.shtml
<http://www.ikpp.npu.edu.ua/>
<http://edu.resobr.ru/archive/year/articles/1910/>
<http://zakon1.rada.gov.ua/>
<http://www.mon.gov.ua/>
<http://www.canada-ukraine.org/>
<http://www.defectology.ru/>
http://www.education-inclusive.com/uk/project_rationale.php
<http://www.disabilitystudies.ca/>
http://ispukr.org.ua/institut_specialnoyi_pedagogiki_apn_ukrayini.html

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік

5. Засоби діагностики успішності навчання: контрольна робота (КР), поточне опитування, тестування, ІНДЗ, словник.